

Nejsägare

Ystad Allehanda 2000

För några år sedan läste jag ett debattinlägg i DN under rubriken "Varning för nejsägarna". På en nästan halv sida resonerade skribenten, en professor i pedagogik, kring nejsägarnas psykologi. Han menade att nejsägare inte är intresserade av korrekta fakta, att de har en fastlåst identitet och känner en djupgående otrygghet. Debattören undrade oroligt; vad händer i det långa loppet om vi bromsar all utveckling?

När min systerson är arg på sin mamma, speciellt när hon har begränsat hans framfart, avskaffar han henne rakt av:

- Du är inte min mamma längre!
- Vem är det som är din mamma då?
- Ylva! är min mamma.

Jag kråmar mig, otroligt smickrad. Och jag tar gärna rollen som den Mysiga Mostern som kommer med äventyr, sagor, överraskningar och – framför allt – med det stora tålamodet.

Så det är roligt när syrran och hennes barn står utanför dörren och knackar på, ungarna kastar sej i famnen – kram kram puss puss – jag blir blöt på kinden, sen virvlar de in i huset och kastar sig över allt det som skiljer sig från hemma. Syrran och jag sätter oss i köket, barnen springer hit och dit, in och ut, vilda tjut, hopp i soffan, katten fräser åt hunden. Sen blir det tyst. Vi vuxna slappnar av en stund, sisådär trettio sekunder, gud så tyst och skönt.

HJÄLP ! vad tyst det är !

Som skjutna ut raketer far vi upp från våra stolar och med en imponerande målsökningsprecision rusar vi genom huset. I tystnadens öga finner vi en tystnad så kompakt att man nästan kan höra den. Där står treåringen på knä och smetar omsorgsfullt in ansiktskräm, fotkräm och tandkräm på divanens ljusa väv.

– NeeeeEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEJ!

Pojken ser ut som om han har fått en örfil, skräm i sin glada kreativa bubbla.

Hela dagen, olika varianter på samma tema. Och alltid i panik.

NEJ! Inte väckarklockan i badet.

NEJ! Inte gräva ner mina örhängen i rabatten.

NEJ! Inte den! Inte där! Inte så!

NEEEEJ! SA JAG!

Efter en dag med systerbarnen, framför allt den minsta och nyfikkaste, känner jag mig inte längre som den Mysiga Mostern med det stora tålamodet. Snarare som en rälåg padda, ett groteskt monster som sårar en ung konstnärssjäl med mina begränsande och kreativitetsdödande NEJ.

Gränssättning handlar i stort sett om att säga nej. Och står man inte vid sina nej från början, blir det inte lättare när barnen blir tonåringar och det inte längre räcker med ett Nej, du får inte, det är farligt. Det är hur tjugigt som helst att vara den som säger nej – och många ger också upp.

Visste EU-förespråkarna detta när de valde en slogan som: Det är mycket roligare att säga ja? Var det därför Linje 2 i kärnkraftsomröstningen vann? För att de flesta egentligen inte trodde på kärnkraften som idé, men inte ville säga nej? Och är det därför som abortmotståndare kallar sig till Ja till livet! ?

Människor som protesterar, som säger nej, tolkas ofta som att vara emot utvecklingen och kallas föraktfullt för bakåtsträvare. Det är nästan lite fult att säga nej. Det vet säkert den nyktra alkoholisten som genom sitt nej tack väljer bort en fylla, men tackar ja till att vara närvarande i verkligheten – omgivningen kritiserar; va fan, njut av livet, ta ett glas!

Och har man då inga bra argument, utan bara en känsla, att man inte vill, så säger man kanske ingenting. Man låter det gå.

Vad kännetecknar drömmen en demokrati? Allas lika möjligheter, allas lika rätt, rätten att leva. Men också rätten att kämpa. Om det finns bra och dåliga demokratier så kan man säga att i en dålig demokrati motarbetas fackföreningar och andra motkrafter. Men att i en bra demokrati bejakas detta att människor visar sin vilja och sitt missnöje genom direkta aktioner, strejker, massprotester, demonstrationer, med mera.

Vi klagar på demokratin – och säger att den inte existerar. Men om en av definitionerna för demokrati är rätten att kämpa, att protestera, att vara en motkraft så handlar demokratin mycket om oss själva och vår egen förmåga att säga nej.

Det är tungt att säga nej och varje människa som en gång har bränt ut sig vet detta. Det finns inga andra botemedel för utbrändhet än att lära sig att säga n-e-j, och för att kunna göra det måste man stanna upp och lyssna på sig själv. Man måste helt enkelt ta sig den tid som krävs för att tänka/känna efter; hinner jag detta, måste jag göra det, vill jag det, finns det andra alternativ? Och inte bara hänga på tåget som går. Av rädsla för att missa något. Och om man inte skulle hinna med tåget – vari ligger katastrofen?

Den heliga utvecklingen. Går all utveckling alltid framåt? Linjärt, rakt fram, som på räls? Går inte utvecklingen lite huller om buller, som en stig i skogen? Viker plötsligt av åt ett annat håll än rakt fram, kanske till och med går en bit, parallellt tillbaka i samma riktning som man just kom från?

Filosofen Horatius, som benämnde sig själv som offensiv nostalgiker, säger: Vid branten av en avgrund finns det blott ett sätt att gå framåt, och det är att ta ett steg baklänges.

Att säga ingenting är i princip detsamma som att hålla med, att hoppa på tåget, att låta hjulen rulla. Men vem vill ha en bil utan bromsar, och vem vill ha ett samhälle utan protester? Inte jag i alla fall.